

Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana

PALMA.—MARÇ DE 1929

DON JAIME DE OLEZA Y CALVÓ

PINTOR MALLORQUIN

DEL SIGLO XVI

Hace algunos años buscando en el archivo de mi casa ciertos datos para un trabajo que entonces hacía, tropecé con la cláusula testamentaria de D. Jaime de Oleza y Calvó, cuya parte principal voy a copiar, y en ella ví que se manifestaba como pintor y protector de la pintura, cosa que yo ignoraba pues ni Bover ni ninguno de los autores que nos lo dan a conocer como poeta y escritor nos dicen una palabra respecto a esta otra afición a las bellas artes; comuniqué mi hallazgo a nuestro llorado Presidente D. Gabriel Llabrés (q. s. g. h.) y él acogió la noticia con gran entusiasmo, proponiéndose hacer un acabado estudio de este Señor, para lo cual buscó documentos, removió archivos y recorrió casas particulares teniendo entendido que había conseguido obtener gran número de datos interesantísimos, los que, poco antes de morir me dijo, estaba ordenado para publicarlos, pero su muerte sobrevino sin que hubiese terminado su trabajo; y para que no se pierda esta noticia que puede interesar a la Historia de las Bellas Artes de Mallorca, he decidido publicar (solo en la parte que se refiere a la pintura) su cláusula testamentaria, el inventario de sus bienes, y los *Encants* de sus bienes muebles. Fáltame averiguar donde han ido a parar sus cuadros, pero no desconfío de encontrar alguno, buscándolos entre los descendientes de sus hermanos D. Bartolomé y D. Francisco Juan de Oleza y Calvó que como se verá adquirieron la mayor parte.

Nació D. Jaime de Oleza en la Ciudad de
Any XLV.—Tom. XXII.—Núm. 580

Mallorca y fué bautizado en la Iglesia Catedral día 9 de Mayo de 1552; fueron sus padres D. Jaime de Oleza y Sanmartí (a quien Bover equivocadamente atribuye las obras de su hijo) y Doña Juana Calvó y Garau y casó con Doña Beatriz Sureda y Campfullós. Dueño de una buena fortuna, y ocupando gran posición social (a pesar de ser el tercero de sus hermanos) no desdeñó el estudio, repartiendo el tiempo que le dejaban libres las ocupaciones de los empleos que ejerció, a la poesía y a la pintura; como escritor nos dejó dos obras principales una titulada «*Sacrotrofeo de Cristo, compuesto por Jaime de Oleza, Caballero de la Ciudad de Mallorca*» escrito en octavas reales, ejemplar rarísimo uno de los pocos que quedan (tal vez el único) obra en el archivo de mi casa; y la otra se titula «*Ejercicios militares, compuesto por D. Jaime de Oleza, Caballero de la Ciudad y Reino de Mallorca; dirigido a la Magestad del Rey D. Felipe III*» esta obra apesar de tener la autorización Real para su publicación no llegó a imprimirse, por haber sobrevenido la muerte del autor antes de hacerlo; el original manuscrito con la aprobación Real y una copia obran también en el archivo de mi casa. De las obras pictóricas podrá hacerse cargo el lector viendo el inventario donde figuran con letra distinta de las demás. Fué Caballero de la Orden de San Juan de Jerusalem en 1598 y Jurado en Cap en 1603 hasta principios de 1604 en que llamado por el Rey (ignoramos por que motivo) se trasladó a Valladolid donde estaba la Corte, y allí le sorprendió la muerte, que ocurrió día 28 de Octubre de 1604. Tuvo varios hijos que murieron jóvenes excepto el mayor D. Jacinto de Oleza y Sureda que casó con Doña Lucrecia Zaforteza y Verí los que apesar de tener 12 hi-

jos de ninguno tuvo sucesión, y D. Salvador de Oleza y Sureda que casó con Doña Quiteria Ballester y Garau y continuó la única rama de la familia que hoy queda.

CLAUSULA TESTAMENTARIA DE DON JAIME DE OLEZA Y CALVÓ (1)

Ex ultimo et valido testamento acto Majoricis per Magnificum Jacobum de Oleza domicellum de Majoricis apud discretum Andream Cassellas notarium publicum Majoricarum die decima quarta mensis Februarii anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, et per ejus obitum publicato die vigesima octava mensis octobris anno millesimo sexcentesimo quarto in quo quidem testamentu extant et reperiunt ad validitatem illius omnes solemnitates a jure requisitas, nempe prohemium, heredis institutio clausula finalis, et septem testium rogatorum legitimus numerus fuit desumpta copia infrascripte heredis institutionis cujus series et contentio talis esse agnoscitur.

Pagades amparo y satisfetas totes mes dexas y tots los deutes meus y tots en los quals jo sia tingut y obligat, pagats y satisfets amb tots los altres bens meus mobles, immobles, y semovents, drets y accions qualsevol sian presents y esdeveni-dors, Instituesch y fas hereus meus universals ço es en lo usufruit de la heretat mia la Magnífica Señora Beatriu de Oleza y Sureda carissima muller mia tant quant viura casta y sens marit, y ab tal que no pusca sepear son dot ni drets dotals de la dita heretat mia. Propiatari ampero de present y apres mort de la dita me muller o aquella cassant o volent sepear dit dot y drets dotals tambe en lo usufruit en Hyacinto de Oleza infant fill meu y de la dita señora Beatriu me muller y si lo dit Hyacinto fill meu a mi hereu no será o será y morrá en pupilar edad o apres quant que quant ses infants lilegítims y naturals sustituesch a aquell y a mi hereu instituesch y fas lo altre fill meu mascle major qui segurá lo qual si mi hereu no sirá & &

Mes avant leix a dita Señora me muller ço es finida y acabada la mia descendencia ne Mag-

dalena esclava mia y dos quadros al oli fets de ma mia lo un de La Anunciacio de Nostra Señora y lo altre de La Concepción en lo qual hi ha dos Angels qui la estan Coronant. Ço es una cosa y altre a totes ses voluntats.

Mes avant vull y man que **tots los papers axi Estampas com dibuxos guarnits y sens guarnir com encara encuadernats.. sien dell fill meu que será mes afectat al art de la pintura y si ningun fill meu será afectat a dit art de pintura n se exercitará en ella vull y orden que es venen en lo ancant publich perque se repertescan entre molts pintors o affectats a dit art los quals si puschan aprofitar de aquells com a trhesor de la pintura. Y si per cas jo de vida mia havia fundat un Seminari o Academia de pintura per a lo qual afecta he jo juntat de molt temps ansa lo de susdit trhesor para lexarlo en deposit en dita Academia en tal cas revoca lo present legat y vol que sia de ningun valor.**

.
Copia hujus heredis institutionis in his ambobus cum dimidio papiri cartis formæ & & &

INVENTARI DEL BEN Y HERETATS DEL MAGNIFICH SEÑOR JAUME DE OLEZA DONZELL (1) DE MALLORCA QUODAM fet per la magnífica Señora Beatriu de Oleza y Sureda vidua y herua usufructuaria dexada de aquell ab asistencia y presencia del Magnífich Señor Barthomeu De Oleza Donzell de Mallorca germá del difunt y per aquell curador elegit dels deutas de la heretat sua mediant son ultim testament urnat en poder del notari subascribit sotts el 14 del mes de Fabrer del any 1596.

Die XXVIII mensis octobris anno a natiuitate Domini MDCLIII. In Dei nomini et ejus Divina gratia Amen. Cum ob doli Maculam & &

E primo atroba en dita herdat las casas principals seituadas dins la present ciutat fe Mallorques a la Parrochia de Sant Jaume confrontan de una part ab lo carrer o travessa de la Iglesia al Sepulcrhe, de altre part ab casas

(1) Archivo de Casa Oleza—Libro 5.º de actas fol. 96 Armario 1.º

(1) Archivo de casa Oleza Llibre 13 de Inventaris y encants fol 1 Armario 1.º

del magnífich Barnat Cotoner y de altra part ab hort del Magnífich Leonard Zaforteza y de altra part ab lo carrer de la casa y va al Hospital general y de altra part ab casas de la señora Hyeronina Camps vidua.

En la quadra de ditas casas

Primo

En la cambra de la quadra

Primo

Item un quadro gran ab las figuras de nostre tron pare Adan y nostra mare Eva

En lo manjador

Primo

En la cambra del mix

Primo

Item dos imajes de estampa a lo un del quals esta pintada Nostra Señora y al altra Sant Astasi

A la recambra

Primo

Item un quadro vell xich ab un home pintat

En la cambra gran

Primo

Item un retaola gran al oli en lo qual está o assotament de Nostro Señor

Item dos emperadors de madre

Item un retaulet de San Francesch al oli mol petit

Item dos planches de vi lra pintadas

Item dos guarniments de retaula molt petits

Item devuit medales de plom ab figuras pintadas

Item un retaulet petit de la figura de Sant Francesch al oli

Item altre retaulet de la figure de Mestre Ramon Lull tambe al oli

Item un retrato gran de Sant Francesch al oli

Item un Sant Hyeroni gran al oli

Item un quadro gran del devallament al oli molt bo ab sa quartina de coto blau sens guarnir

Item un retrato de tela de Sant Joan gran

Item altre retrato de arboleda gran

Item un retrato petit del naxement al oli

Item altre retrato gran en que esta pintat una deessa

Item uns entorns de tela que rodan la cambra ab pinturas de diversas colors

Item molts papers de espampas de diversas maneras

Item una tela ab una dona pintada al oli petita

Item altre tela ab figura de Sant Juan com estava al desert al oli petita

Item altre figura de tela ab que esta pintat un emperador al oli

Item altre tela xique ab tres donas pintadas al oli

Item altre tela xique al oli ab un Sant

Item altre tela ab dos figuras al oli

Item altre tela gran al temple de arboleda

Item nou llibres de full de estampas guarnits

Item deset llibres de full de estampas de quart

Item quorante tres llibres de estampas

Item una capça plena de saquets plens de diversos colors

Item altre capça plena de colors

Item sinch taulas de pintar

Item una capseta plena de pinsells

Item un covonet ple de moltas coses de pintar

Item una mola ab son moló per moldra colors

Item altre mola ab son moló de madre

En la Sala de la carrera

Primo

Item un quadro de tela gran de Troya

Item altre quadro del devallament antich de tela

Item altre quadro al oli ab las armas de Sant Hiordi

Item altre quadro de tela ab arboleda

Item un quadro xich de Sixto quint al oli

Item altre quadro xich del rey de Fransa al oli

Item altre quadro de Isop al oli

Item altre quadro de Francesch Aulesa al oli

Item altre quadro de Sant Thomas de Aquino al oli

Item un altre quadro del gran Capita al oli
 Item altre quadro de Scot al oli
 Item altre quadro de Cayetano al oli
 Item altre quadro de Sant Ilari al oli
 Item altre quadro de Sant Gregori al oli
 Item altre quadro de Sant Francesch al oli
 Item altre quadro de Santa Magdalena al oli
 Item altre quadro del rey de Spanya al oli
 Item set quadros de emperadors tots al oli
 Item altre quadro de Julia Gonzaga
 Item altre quadro del Duch de Alve
 Item altre quadro de la figura del defunct

.
 Item dos quadrets petits de lunedans al
 tempr

Item la testa de un Cardenal molt xica
 al oli

**Item altre Testa de Sant Pau de ma del
 Defunct al oli**

Item un quadro de arboleda gran al tempr
 Item un quadro gran de Sant Joan evange-
 lista al oli

Item altre quadro de la resurrecció al oli
 Item altre quadro de Xristo crucificat al oli
 Item altre quadro de Sant Pere al oli
 Item altre quadro de arboleda gran al
 tempr

**Item altre quadro xic de Sant Hyeroni
 fet de ma del Defunct al oli**

Item altre quadret de un Papa al oli
 Item quatre quadrets de lunadans al tempr
 Item altre quadro gran de tela del sacrifici
 de Abram al tempr

Item altre retrato de tela gran al tempr
 com Xristo aparague anels dexebles qui anaven
 a Emaus

Item altre quadro gran al oli ab la figura de
 Nostra Señora y Sant Joseph

Item dos quadrets de lunadans al tempr
 Item un quadro gran al tempr de arboleda
 de tela

Item tres quadret de lunadans al tempr
 Item una dama retratada al oli

Item un quadro gran al tempr de tela de
 arboleda

Item un quadro gran de St. Miquel al oli
 Item altre quadro gran de Nostra Señora
 al oli

**Item altre retrato de Nostra Señora de
 La Rosa al oli fet de ma del dit Defunct.**

Item un quadro de Sant Barnat al oli gran
 Item altre quadro de tela de arboleda al
 tempr

Item un quadret de Nostro Señor y Sant
 Johan Batista al oli

Item tres quadros petits de lunadans al
 tempr

**Item un quadro de Nostra Señora al
 oli de ma Sua gran. Lo qual dit Defunct
 me ha dexat en son Testament**

Item altre quadro gran de tela de arboleda
 al tempr

Item dos quadrets de lunedans al tempr
 Item altre quadro gran de Latzer resucitat
 al oli

**Item altre quadro gran de La Salutació
 de Nostra Señora de ma de dit Defunct d
 qual me dexa en son Testament al oli**

Item altre quadro gran de Sant Hieroni
 al oli

Item dos quadrets lunadans al tempr
 Item altra quadro gran al tempr de ar-
 boleda

Item altre quadro de la Infanta retratada
 Item altre quadro gran de tela de arboleda
 al tempr

Item dos quadrets lunedans al tempr

**Item una Dama retratada de ma del
 Defunct al oli**

**Item altre quadro gran al oli de Sant
 Hiacinto fet de ma del dit Defunct**

En lo porcho
 Primo

.
 En la cambre del porcho
 Primo

.
 En la cambreta com pujan al porcho
 Primo

.
 En lo rebost de la cuina
 Primo

.
 En la cuina
 Primo

.
 En lo primer estudi entrant per lo hort
 Primo

Item dos quadros vell al tempr de tela

Item un retrato gran de estampa

Item dos moles de moldre color

En lo estudi segon
 Primo

Item dos estoigs de pintar

**Item deu Bales de Llibres sens ligar
compots per lo Defunct**

En lo estudi terser

Primo

Item dos emperadors de bronso

Item un paper guarnit

Item un Triange de pintar

En lo estudi de la carrera

Primo

Item un paper de estampa guarnit

**Item sinch cuadros de paper guarnit de
ma del dit defunct al tempr**

**Item dos cuadros de paper guarnits de
ma del dit defunct al tempr**

Item trenta sinch papers de estampa guarnits.

En la botiga deval la scala

Primo

En la cambra del moro.

Primo

En la botiga gran

Primo

En lo estudi de Moso Bernad

Primo

Item tres librets de estampas.

Testes presenti etc. etc. etc.

**ENCANTS DELS BENS MOBLES I
SEMOVENTS DE LA HERETAT DEL
MAGNIFICH SEÑOR JAUME DE OLEZA
DONZELL DE MALLORCA QUONDAM
fets per la Magnífica Señora Beatriu de Oleza i
Sureda vidua y hereva usufructuaria de aquell,
mediant son ultim testament firmat en poder de
Andreu Cazellas Notari debaix scrit a 14 Fabrer
1596. (1)**

Die III mensis Novembris anno a Nativitate
Domini M.DCIII

Primo dos reteulets lunedans al tempr al
Magnifich Sr. Francesch Joan Aulesa per de-
nou sous sis diners

Item altre retaula gran molt vell a mestre
Matià Reus sastre per vint y un sou

Item alters dos reteulets al dit Sr. Francesch
Auleza Per vint sous y dos diners

Item un quadro vell y dolent gran a moso
Antoni Serdà per onse sous.

Item dos quedrets a dit Sr. Francesch Joan
Aulesa per denou sous sis diners

Item altre retaula gran molt vell a mestre
Matià Reus sastre per vint y un sou.

Item alters dos reteulets al dit Sr. Francesch
Auleza Per vint sous y dos diners

Item un quadro vell y dolent gran a moso
Antoni Serdà per onse sous

Item dos quedrets a dit Sr. Francesch Joan
Auleza per vint y dos sous

Item dos quedrets lunedans en que ni ha
un foredad a Gaspar Gener scultor per nou
sous y dos diners

Item un quadro gran vell al Sr. Francesc
Ferragut Texidor de lana per 5 sous 4 diners

Item dos quadrets a mestre Gaspar Gener
per vint sous y vuit diners

Item altres dos quadrets guarnits de leniam
a dit Gener scultor per 4 sous

Item dos quedrets de paper guarnits de le-
niam al Sr. Hieroni Auleza Prevere per onse
sous

Item un Quadro grandet guarnit de leniam
de paper a Miquel Cardell ferrer per trenta
sous

Item tres quedrets de paper guarnits de le-
niam al dit Gener imaginaira per nou sous dos
diners

Item un quadro de paper sens guarnir a
moso Pere Splugues per dotze sous

Item dos papers de stampa a Nofre Suau
pintor guarnits de leniam per quatre sou y qua-
tre diners

Item un quadro gran de paper de guarnit
de leniam a Joan Lodra pintor per vint y sinch
sous

Item dos quadrets de paper foredats a mo-
ssen Arbona pre. per dos sous

Item dos quadrets de paper guarnits de
leniam a mossen Hieroni Auleza pre per sich
sous

Item dos quedrets a Guillem Omar sabater
per sis sous y quatre diners

Item dos quadrets guarnits de leniam de
paper a Matheu poquet pintor per sinch sous

Item dos quadrets de paper a moso Pera
Splugues per onse sous dos diners

Item dos quadrets de paper guarnits de le-

(1) Archivo de casa Oleza llibre 13 de Inventaris y
Encants fol. 477—Anuario 1.º

niam a dit Matheu Poquet per sis sous dos diners

Item un quadro de paper guarnit de leniam per tretse sous y dos diners a Don Francesch Muntaner

Item un retauletde paper squinsat per dos sous quatre diners a dit Domingo Aulesa sastre

Item un quadro ab la figura de un emperador al oli lliurat a mestre Joan Garcia sastre per trenta set sous y deu diners

Item un quadro ab figura de emperador al oli a dit Garcia sastre per trenta un sous dos diners

Item altre retrato de emperador al oli a dit Garcia sastre per 37 sous 6

Item altre retrato de emperador al oli per 40 sous y dos Diners a dit Garcia

Item altre quadro a dit Garcia per 31 sou

Item altre quadro a dit Garcia sastre per 39 sous 6 diners

Item altre quadro de emperador al oli a dit Garcia per 40 sous y 2 diners.

Item altre quadro de Isop a dit Garcia per 31 sou y 2 diners

Item altre quadro ab la figura del Rey a oli a dit Garcia sastre per 5 lliuras y 12 sous

Item altre quadro ab la figura de una dona a dit Garcia per 3 lliuras 2 sous y 2 diners.

Item altre quadro ab la figura de St. Jaume a dit Garcia per 3 lliuras 11 sous y dos diners

Item un quadro ab la figura del Gran Capità per 3 lliuras y dos diners a dit Garcia sastre

Item un quadro ab la figura de St. Francesch a dit Garcia sastre per 9 lliuras y 2 diners

Item un retrato de Sant Thomas al oli per 11 lliuras al Sr. Juanot Fuster

Item un retrato del Rey de Fransa a dit Garcia sastre per 6 lliuras y 1 sou

Item altre retrato del duc de Alve al Sr. Nicolau Sala per 5 lliuras

Item altre retrato de St. Gregori a dit Garcia per 4 lliuras y 7 sous

Item altre quadro de Scot al oli a dit Garcia per 5 lliuras y un sou

Item altre retrato al oli a dit Garcia per 3 lliuras

Item un retrato a dit Garcia per 3 lliuras

Item altre quadro a dit Garcia per 46 sous

Item un quadro del P'apa Sixto al oli a dit Garcia per 51 sou

Item un retrato gran al oli ab la figura de St. Hiasinto al Magnifich Sr. Francesch Joan de Oleza per 13 lliures y 10 sous.

Item un quadro al oli ab la figura de St. Joan evangelista a la Señora Elizabet Oleza per 10 lliuras y 10 sous

Item un quadro al oli de la Resurreccio a Hieroni Moragues sabater per 12 lliuras y un sou; comprat per lo Sr. Barthomeu Oleza

Item un retrato gran al oli ab la figura de St. Michel al Magnifich Sr. Barthomeu de Oleza per 9 lliuras y 3 sous

Item un retrato ab la figura de St. Pere a dit hieroni Moragues; comprat per lo dit Sr. Aulesa per 10 lliuras y un sou

Item un quadro gran al oli per 12 lliuras a dit Hieroni Moragues per 10 dit Sr Barthomeu de Oleza

Item un quadro gran al oli ab la figura de Nostra Señora al Sr. Barthomeu de Oleza per 11 lliuras y 3 sous

Item altre quadro gran al oli de la figura de Xristo crucificat a la Señora Elizabet de Oleza y Torna-mira vidua per 14 lliuras y 9 sous

Item un quadret de Sant Francech guarnit de ebona per 9 lliuras y 4 sous a Don Ramon Vivot

Item un retaula gran al oli ab lo assotament per 8 lliuras a Hieroni Moragues; comprat per lo Sr. Barthomeu de Oleza

Item altre retrato gran al Sr. Francesch Joan de Oleza de la figura de St. Hieroni al oli per 10 lliuras 16 sous

Item un quadro gran al oli ab la figura de Nostra Señora a dit Hieroni Moragues per lo dit Sr. Barthomeu de Oleza per 10 lliuras y 3 sous

Item un quadro de St. Francesch al oli a dit Hieroni Moragues per lo dit Sr. Barthomeu de Oleza per 10 lliuras

Item un quadro ab Adan y Eva al oli per 4 lliuras a dit Moragues per lo dit Sr. Auleza

Item un quadro ab la figura de Nostra Señora del Rosser al Sr. Nicolau Dameto per 3 lliuras y un sou

Item un retrato ab la figura de Latzer al oli

a mestre Hieroni Moragues per lo Sr. Bartomeu Oleza per 11 lliuras y 3 sous

Item un retrato ab la Infanta a Joan Scuder per sich lliuras y un sou

Item un quadret a Hieroni Moragues Sabater per lo Sr. Barthomeu Oleza per 33 sous

Item una figuru de St. Francesch al oli a la Señora Beatriu Oleza y Sureda vidua per 3 lliura y 6 diners

Item un retaullet ab la figura de mestre Ramon Lull al Sr. Barthomeu Oleza per 3 lliuras

Item un retrato de Santa Magdalena a mestre Hieroni Moragues sabater per b Señor Barthomeu Oleza per 50 sous

Item un quadro ab las armas de St. Jordi a moso Joan Fe Vadel per 41 sous 2

Item un quadro petit de St. Francesch al dit Sr. Barthomeu Oleza per 44 sous

Item un quadro ab una diossa a dit Señor Oleza per 35 sous

Item retaula del devalament a Hieroni Bonnin per 31 sou

Item un quadro de St. Hieroni a mestre Joan Antoni Bonet pintor per 39 sous

Item un retrato de St. Joan a dit Sr. Barthomeu Oleza per 3 lliuras y un sou

Item un retrato de la Nativitat a Joseph Huguet pintor per 4 lliuras

Item un quadro de St. Pau al Sr. Barthomeu Oleza per 21 sou

Item un quadret lunadà al Sr. Barthomeu Oleza per 31 sou

Item un quadret lunadà a moso Pere Antoni Mulet per 31 sou

Item altre quadro a dit Mulet per 41 sou

Item altre quadret lunedà per 44 sous a mestre Gaspar Gener

Item altre quadret lunedà a mossen Miquel Mulet pre. Vicari de St. Jaume per 49 sous

Item altre quadret a dit Mossen Miquel Mulet Pre. y vicari per 3 lliuras y 1 sou

Item altre quadro a dit mossen Pera Antoni Mulet per 41 sou

Item un quadro lunedà a dit Sr. Barthomeu Oleza per 21 sou

Item altre quadret lunedà per 47 sous a dit Pera Antoni Mulet

Item altre quadret lunedà per 27 sous a mestre Gaspar Gener

Item altre quadro a dit mossen Pera Antoni Mulet per 45 sous

Item altre quadro lunedà a dit Gener per 45 sous

Item altre quadro lunedà per 43 sous a dit Pera Antoni Mulet

Item altre quadro lunedà per 40 sous a dit Pera Antoni Mulet

Item altre quadro lunedà a dit Gener per 30 sous

Item altre quadro lunedà a dit mossen Miquel Mulet pre. y vicari per 41 sou

Item altre quadret a dit Gener per 21 sous

Item altre quadret a dit Gener per 36 sous

Item dotse pepers a moso Barthomeu Arbona apotecari per 32 sous

Item sis papers per 36 sous a mossen Lorens Fons pre.

Item sis papers al Sr. Francesch Joan Oleza per 16 sous y 4 diners

Item unas stampes a mossen Joan Sala per 10 sous 2 diners

Item un libre de stampes al Sr. Francesch Joan de Oleza per 10 sous 2 diners

Item sis papers a mossen Lorens Fons pre. per 19 sous 2 diners

Item sis papers a Miquel Gallur texidor per 8 sous 6 diners

Item sis papers al Rd. mossen Lorens Fons per 8 sous 2 diners

Item sis papers a dit Sr. Francesch Joan Oleza per 12 sous 4 diners

Item sis papers a dit Sr. Francesch Joan Oleza per 16 sous y 6 diners

Item sis papers al Rd. mossen Nicolau Burras pre. per 14 sous

Item uns papers per dos sous a dit Sr. Barthomeu Oleza

Item sis papers a mestre Nofre pintor per una lliura 6 sous

Item sis papers a dit Sr. Francesch Joan Oleza per 17 sous 2 diners

Item uns quants papers a dit Sr. Francesch Joan Oleza per 31 sou 2 diners

Item un libre de stampas a mossen Jaume Saqueres per 10 sous 2 diners

Item sis papers per 10 sous a mestre Morla sucrer

Item dos libres de stampas a dit Gaspar Gener per 22 sous

Item quatre papers de estampa al notari debaix scrit per 8 sous

Item nou imatges a Joan Lodrà pintor per 6 sous y dos diners

Item un quadro de Troja Mossen Nofre aguilo botiguer per 10 lliuras y 2 sous

Item altre llibre de figuras al Sr. Jaume Rossiñol per 12 sous 4 diners

Item sis papers per 9 sous y dos diners a Fra. Lorens Arguimbau del Socors

Item sis papers a dit Fr. Arguimbau per 9 sous y 8 diners

Item un libre vell a Joan Antoni Bonet pintor per 5 sous 8 diners

Item un retalet a mestre Arbona theolech per 17 sous 2 diners

Item altre retalet per 16 sous y 4 diners a dit Sr. Barthomeu Oleza

Item sis papers a Joana Batista Oliver pintor per 12 sous y mitx

Item una dama al Sr. Barthomeu Oleza 20 sous y dos diners

Item un retrato lunedà a mestre Gaspar Gener per 10 sous 10 diners

Item sis images a mestre Arbona Theolech per 16 sous y 10 diners

Item sis images al Sr. Jaume Rossiñol per 16 sous y 8 diners

Item dotse papers per 31 sou y 2 diners a mossen Lorens Fons pre.

Item sis papers per 10 sous al Rd. mossen Pera Mora pre.

Item sis papers al Sr. Jaume Rossiñol per 15 sous

Item sis papers vells a Joan Batista Oliver per 6 sous

Item vuit papers al Sr. Jaume Rossiñol per 17 sous 6 diners

Item sis papers a dit Gener per 5 sous 8 diners

Item sis papers a mestre Uguet pintor al cap del Born per 2 sous y 2 diners

Item sis papers a Visent Hortolà per 8 sous 4 diners

Item sis papers a mossen Rafel Barcelo pre. per 7 sous

Item sis papers al Sr. Francesch Joan Oleza per 16 sous

Item sis papers al notari abaix scrit per 13 sous y 4 diners

Item tres o quatre papers vells a Joan Batista Oliver per 3 sous 4 diners

Item sis retratos per 9 sous 6 diners a Joan Lodrà al cap del Born

Item quatre papers a mossen Barcelo pre. per 5 sous y 2 diners

Item sis papers a dit mestre Arbona theolech per 21 sous 10 diners

Item sis papers a dit Joan Lodrà pintor per tretse sous

Item un bolich de papers al Sr. Jaume Rossiñol per 9 sous y 2 diners

Item altre bolich de papers a dit Sr. Rossiñol per 13 sous

Item 4 papers a mossen Miquel Mulet pre. y vicari de St. Jaume per 4 sous y 2

Item tres o quatre papers a Baltazar Reyó per 4 sous

Item un feix de papers a dit Reyó per 15 sous y 6 diners

Item altre feix de papers a dit Reyó per 15 sous 6 diners

Item un feix de papers al Sr. Pelay Berart per 16 sous

Item un quadro al Sr. Antoni Sureda per 4 lliuras y un sou

Item uns quants papers a mossen Lorens Fons pre. per sich sous y 8 diners

Item un quadro al Sr. Francesch Joan Oleza per 3 lliuras y 9 sous

Item uns quants papers al Sr. Nicolau Berart per 41 sou

Item uns quant papers a dit Reyó per 4 sous y 6 diners

Item un quadro de verdura a Joseph Huguet per 3 lliuras y 10 sous

Item sis papers per 8 sous a dit Sr. Jaume Rossiñol

Item sis papers per adit Sr. Rossiñol per 10 sous

Item un quadro a mossen Rafel Barselo per 3 lliuras y dos sous

Item sis papers a Bernadi Crespi per 5 sous 2 diners

Item sis papers per 12 sous y 6 diners a dit Sr. Barthomeu Oleza

Item un quadro a mestre Nofre Aguilo per 4 lliuras 6 sous

Item sis paper a Joan Batista Oliver pintor per 3 sous

Item altre quadro a dit Nofre Aguilo 4 lliuras 12 sous

Item sis papers a mossen Barthomeu Maimo per 10 sous 2 diners.

Item un retrato a dit Nofre Aguilo per 9 lliuras y un sou

Item sis papers a Luc Marsa argenter per 10 sous 6 diners

Item un quadro a dit Aguilo per 4 lliuras 10 sous

Item sis papers a dit Reyo per 7 sous

Item sis papers a dit Reyo per 9 sous 2 diners

Item altre quadro a dit Aguilo per 4 lliuras 13 sous

Item altre quadro a dit Aguilo per 4 lliuras y un sou

Item sis papers a dit Reyo per 7 sous 8 diners.

Item altre quadro a dit Aguilo per 4 lliuras y un sou

Item sis papers a Nicolau Rayro pre. per 5 sous

Item sis papers a dit Reyo per 6 sous 2 diners

Item un quadro a mestre Nofre Aguilo per 4 lliuras 2 sous

Item tans papers al Sr. Jaume Rossifol per 14 sous 2 diners

Item sis papers a mestre Nofre Suau pintor per 13 sous

Item tans papers al vicari de St. Jaume per 16 sous 8 diners

Item tans papers a dit Reyo per 11 sous

Item tans papers a mestre Damia Banassar escola de St. Jaume per 9 sous

Item tans papers a mestre Guillem Bausa fuster per 7 sous

Item tans papers a Nicolau Maymo pre. per 8 sous

Item tans papers a mestre Damia Bennassar escola de Sant Jaume per 5 sous

Item tans papers a dit Reynes per 5 sous 6 diners

Item tans papers a mossen Matheu Marimon beneficiat a la Seu per 7 sous 2 diners

Item tans papers al Sr. Jaume Rossifol per 13 sous 6 diners

Item tans papers al Sr. Jaume Rossifol per 5 sous

Item tans papers a dit Sr. Rossifol per 5 sous

Item tans papers a mestre Bausa pintor per 8 sous

Item sis papers a mossen Rafel Barselo pre. per 9 sous

Item tans papers a mossen Matheu Marimon beneficiat a la Seu per 8 sous 2 diners

Item tans papers a mestre Joan Arbona theolech per 9 sous

Item tans papers a mestre Antoni Laneras sastre per 7 sous 8 diners

Item tans papers al Sr. Reyó per 7 sous 8 diners

Item tans papers a mestre Antoni Laneras sastre per 9 sous 2 diners

Item tans papers al Sr. Vicari de St. Jaume mossen Nicolau Mulet pre. per 9 sous 2 diners

Item tans papers al Sr. Reyo per 13 sous

Item tans papers al Sr. Reyo per 3 sous 2 diners

Item tans papers a mestre Nicolau Sastre per 14 sous

Item tans papers al Sr. Reyo per 6 sous 4 diners

Item tans papers a mestre Notre Suau pintor per 15 sous 2 diners.

Item tans papers al Sr. mossen Joan Soler pre. per 15 sous 6 diners.

Item tans papers a mestre Barthomeu Oliver pintor per 6 sous.

Item tans papers al Sr. Ryo per una lliura 10 sous 6 diners.

Item tans papers a mestre Joan Lodrà per un sou 6 diners.

Item tans papers a mestre Joan Batista Oliver pintor per 1 sou 5 diners.

Item tans papers a mestre Joan Batista Oliver pintor per una lliura 14 sous.

Item tans papers a mestre Joan Batista Oliver pintor per 10 sous 6 diners.

Item tans papers a mestre Joan Batista Oliver pintor per 5 sous 2 diners.

Item tans papers a mossen Miquel Mulet vicari de St. Jaume per 8 sous.

Item una tela de retrato sens Guarnir a mestre Domingo Aulesa sastre per 14 sous dos diners

Item una tela de retrato sens guarnir a mestre Domingo Aulesa sastre per 10 sous 2 diners

Item una tela de aetrato sens guarnir a mestre Rafel Barselo pre. per 40 sous

Item una tela de retrato sens Guarnir a mestre Barthomeu Arbona apotecari per 9 sous 2 diners

Item una tela sens guarnir a mossen Rafel Barselo pre. per 5 sous 2 diners

Item una tela sens guarnir a mestre Barthomeu Arbona apotecari per 4 sous

Item un triangol de pintar a Andreu Stassi per 17 sous

Item una capsab ab molts colors a mestre Domingo Aulesa per 13 lliuras y 3 sous

Item dos capsetas ab colors a dit Aulesa per 25 sous

Item una mola ab son molo de pintar a Joseph Uguet pintor per 1 lliura 10 sous

Item una capseta ab pinsells a Antoni Burguni brodedor per 7 sous 2 diners

Item un covo ab ambarasos de pintar a dit Alesa sastre per 1 lliura 10 sous 56 diners

Item una capseta ab balansetas a mestre Burguni brodedor per 6 sous

Item una testa de emperador de mabre al Sr. Miquel Joan Villalonga per 16 sous

Item 4 ampoletas de vidra ab oli de pintar a Gregori Ballester pintor per 10 sous dos diners

Item dos triangles al Sr. Barthomeu Oleza per una lliura 10 sous 6 diners

Item un emperador y altres cosas de mabre a Antoni Seguí sastre per 9 sous

Item dos figuras del Rey y la Reyna al Sr. Pau Sureda per 4 lliuras

Item 4 papers del fill prodich al notari de baix scrit per 4 sous 2 diners

Item dos papers de stampa a mestre Nofre Suau pintor per 17 sous

Item 12 papers de stampa al notari de baix scrit per 14 sous

Item un paper de stampa a mestre Joseph Uguet pintor per 10 sous 2 diners

Item 2 papers de stampa al mateix per 7 sous 2 diners

Item 8 papers a notari abaix escrit per 11 sous 4 diners

Item 2 papers de stampa a Vicens Hortola per 10 sous 2 diners

Item altres 3 papers de stampa a dit Uguet pintor per 3 sous

Importó la venta de cuadros, papeles, pinturas y demás objetos de pintor aproximadamente la cantidad de 553 libras 13 sueldos y 8 dineros

JAIME DE OLEZA Y DE ESPAÑA.

Sobre drets parroquials de la Rectoria d'Inca

(1337 N. 1338)

Rogerus de Rouenacho etc. dilecto baiulo ville Inche uel eius locumtenenti salutem etc. Discretus Johannes September, rector ecclesie dicte ville, sua supplicationi proposuit coram nobis quod dum aliqui parrochiani ipsius ad soluendum jura sibi debita per censuram ecclesiasticam compelluntur hoc habet fieri et publicari in ecclesia diebus festiuis, populo congregato, cumque iidem parrochiani ad illud idem de jure compelli valeant per brachium curie secularis, nobis supplicando cum instantia requisivit quod mandarem dictos parrochianos ad predicta compelli cum hoc fieri posset cum minori scandolo eorumdem. Nos itaque prospicientes supplicationem huiusmodi fore justam et consonam ipsi juri, iidem ex parte dicti domini nostri regis vobis expresse dicimus et mandamus, quatenus, cum inde a rectore predicto seu eius vicario fueritis requisitus, debite compellatis habitatores et parrochianos dicte ville et parrochie de Incha ad soluendum et impendendum eidem omnia jura parrochialia que, tan. pro sepulturis impuberum et pro benedictionibus nubentium quam pro aliis quibuscumque ex pia et laudabili consuetudine eiusdem ecclesie assueti sunt impendere, soluere et prestare, quocumque iniustus elongamentis et diffugiis ac malitiis cessantibus et expulsis. Dat. ut supra (tertio nonas martii anno predicto 1337 N. 1338).

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Llib. de Lletres Comunes* de 1347 a 1339, fol 27 v.°)

* * *

Rogerus de Rouenacho etc. dilecto baiulo ville Inche uel eius locumtenenti salutem etc. Recordamur ad instantiam discreti Joannis September, rectoris dicte ville, vobis dedisse in mandatis per nostram patentem litteram datam tertio nonas martii anno infrascripto, quod parrochianos suos debite compelleretis ad soluendum sibi jura parrochialia sicut erant illa soluere consueti. Nunc uero intelleximus per Jacobum Durandi et Joannem Rebolli, juratos Inche, quod dum a uobis requisitur pro parte dicti rectoris quoscumque vultis compellere ad solutionem illius quantitatis de qua estis per ipsum uel suo nomine requisitus, non discernendo an hoc sic fuerit consuetum vel

non et si tenor dicte nostre patentis littere dicto rectori concessa bene respiciatur, antequam ad compulsionem alicuius procedatur debetis primitus discurrere an fiat debite et fuerit consuetum, cum sic in dicta littera sit expresum. Mandamus vobis igitur, ad instantiam dictorum juratorum, quatenus nullum de dictis parrochianis compellatis indebite ad solvendum ea que non sunt solvere assueti. Dat. ut supra (nonas martii anno predicto 1337 N. 1338).

(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Llib. de Lletres Comunes* de 1337 a 1339, fol 30)

P. A. SANXO.

Datos para la historia de Artá

LII

Detenció d'un leyn d'En Forteça

1346

Mana el Governador de Mallorca al batle d'Artá retenir quatre persones d'un leyn d'En Forteça, detengut en mars de Capdepera, obligant aquell arribar amb lo seu carregament al port de la present ciutat.

De part den phelipp de boil Governador general del Regne de Mallorca.

Pro guillelmo poncii.

Alamat nalamany des colombers tenent loch den pere blanquer batle en Artá per lo senyor Rey, saluts e dileccio. hauem reebude vostra letra a nos presentada per en G. pons del vostre batliu ab la qual nos fets saber que en les mars del Cap dela pera ha aplegat j leyn de ij arbres carragat la maior part dordi e es partit de serdenya del qual leyn han axides iij persones tansolament en poder de les quals hauents trobades les letres les quals nos hauets trameses segellades per lo portador de la present. Empero coits abuos per bona manera les dites iij persones les quals no entenen? partir de vos tro que de nos haiats haut manament

Item nos certificats quel dit leyn segons que les dites persones vosan dit es den ffortesa de Mallorca nes ne patro en bernaat noquera, ales qual letres vos responem que les dites iij persones de poder vostre no isquen fins que hauts bones ffermanses daquelles que son en lo leyn e degen manar aquell leyn ab lo dit ca-

rech assi en lo port de Mallorques. E asso nos manam spressament de part del dit senyor Rey. Dat. xiiij.º kalendas januarij anno Domini Millesimo CCC.ºxºi sexto. Jac. assessor.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1346, sin foliar, n.º 7.

LIII

Galeres inimiques de Pere IV

1346

Impedint donar dampnatge a la referida parroquia.

De part den phelip de boyl Governador general del Regne de Mallorca.

Al amat lo batle dartha saluts e dileccio. hauem rehebuda vostra letra e entes ço que en aquella loans vostra bona cura e diligencia manans vos res meyns auos que en vers la banda del loch aquex vos ajats segons que ja scrit vos hauem be e sumariament e curosa en guisa quels homens de les galeas no pusquen dar dampnatge aqui ne als sotsmeses del Senyor Rey. Dat. Maioricis terció nonas junij Anno Domini Mº CCCº xº i sexto.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1346, n.º 7, sin foliar.

LIV

Dones sirventes

1349

Perque se cumplesquen les ordinations fetes per les dones sirventes que ac stuman llogarse en la ciutat de Mallorca.

De part del Governador de Mallorca.

Alamat lo batle d arta o ason lo continent saluts e dileccio. Deym vos eus manam que no contrestant la ordinacio daquen per nos feta deles dones deguessen entrar en Ciutat e no for-ets ne destrenyats de entrar en la dita Ciutat les persones deuyal scrites so es seruentes fembres que sien acostumades de logar, ne flagilies ne dones que jaguen de part o de malaltia con en la dita nostre ordinacio no entenem esser enteses les dites persones ans aquelles lexets star en lo dit loch si donchs dagueu altres nouitats ne ha uents. Dat. Maioricis xvº kalendas Octobris anno Domini Mº CCCº xlix. Ja. assr.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1349, sin foliar, n.º 10.

LV

Prestació de cens pels prohoms de Capdepera

1353

Manant satisfagan el que tenian obligació de pagar a Bernat Stanyol ciutada de Mallorca.

Pro Bernardo stanyolli.

De part den Guillem de lagostera caualler lochtinent de Governador en Mallorques.

Al amat lo lochtinent de batle en lo cap dela pera perlo senyor Rey saluts e dileccio. hauem entes per en bernat astanyol Ciutada de Mallorques dient que los prohoms e vniuersitat del dit loch li promaseren donar cascun any vj quarteres de forment a la festa de sent pere sent ffeliu en presencia del honrat en pere honis caualler axi com uos plenarament ab ell nos em som informats les dites vj quarteres hauem promeses al dit bernat no puga esser satisfet dels dits prohoms ha anos soplegat esser prouehit de remey couinent Emperso de part del senyor Rey vos dehim eus manam que encontinent fassats satisfacer al dit bernat les dites vj quarteres de forment tot alongament remogut E fets pagar lo pesatge al portador de les presents xvj diners per la letra E asso no mudets. Dat. ut supra (24 Idus Janer 1353) Jac. assessor.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1353, sin foliar, n.º 13.

LVI

Marines o nevegants

1353

Indempnitat regoneguda als habitants de dita parroquia

De part den gilabert etc.

Al amat lo batle de Arta o a son lochtinent saluts e dileccio. Con vos aguessen manat per nostra letra que de totes e sengles persones que sabessen naueguagar o aguessen vsat axi con per remeis balestas o nauexers vos deguessets certificar E vos nos aiats nomenasde algunes persones, Emperamor dasso nos volens gaudir la indempnitat del dit loch darta car sots pres de marina vos manam que tan solament nos certifiquets daquells que no sien vtills al loch con daytals joues trenta quatre, o que no sien en Regimen de persona E assous manam sots

la pena e feltat altra vegada a vos manada. Dat. Maioricis sexta die junij Anni predicti (1353) Jac. assessor.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1353, sin foliar, n.º 13.

LVII

Dret de sisa

1353

Resolguent duptes sobre menar moltons a la ciutat.

De part den Guillem de Lagostera etc.

Alamat lo batle darta o ason lochtinent saluts e dileccio. auen rebude j letra vostra la qual nos ha presentada en gabriel romeu comprador de la cisa del dit loch darta e En fransesch blanquer del destreyaament que vos feyets als districtuals vostres damanar aquels moltons que aguessen assi en Ciutat e con lo dit gabriel diga que con ell amanas assi los dits moltons en Ciutat seria gran depnatge seu e dela cisa e lo dit fransesch blanquer diga que los seus moltons son magres, Emparmor dasso vos dehim eus manam que siaxi es con es stat proposat deuant nos que sobreseycats en destrey aquells, En altre manera destreyets aquells segons la tenor dela letra de nos a vos endresada. E asso no mudets en neguna manera. Dat. Maioricis xxvj die augusti anno anatiuitate Domini M^oCCC^ol^oiiij^o—vidit—Jac. ass.

ARCH. HIST. DE MALLORCA.—*Lib. de Lletres Comunes* de 1353, sin foliar, n.º 13.

JOSÉ RAMIS DE AYREFLOR Y SUREDA.

LLETRES REIALS

XXXIII

Procés de n'Arnau d'Erill.—Orde del rey de cancelar la seguretat donada pel dit olim governador i de pagar el nolit del leny en que passá a Catalunya, i que a despeses dels drets reals sien embarcats cap a Barcelona alguns cavalls, bens i sirvens de aquell que resten encara a Mallorca.

6 setembre 1345

Petrus Dei gratia rex Aragonum Valentie, Majoricarum Sardinie et Corcice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, fidei nostro Bertrando Rubei, procuratori reddituum et

jurium nostrorum regni Majoricarum, salutem et gratiam. Cum securitatem nobis prestitam per nobilem et dilectum nostrum Arnaldum de Erillo super naulamento cujusdam lembi cum quo apulit ad partes Cathalonie nuper de regno Majoricarum, cancellari velimus, dictumque naulamentum per vos exsolvi de redditibus et juribus supradictis, ideo vobis dicimus et expresse mandamus quatenus securitatem predictam faciatis protinus cancellari, dictumque nauleum, si exsolutum non est, exsolvatis de redditibus et juribus suprascriptis. Et nichilominus cum dictus nobilis Arnaldus de Erillo habeat aliquos equos res et familiam in dicto regno Majoricarum, volumus vobisque expresse mandamus ut nauletis unum idoneum et competentem lembum incontinenti in quo dicti equi res et familie possint in locu seu portu de Soller se recolligere et ad civitatem seu plagiam Barchinone transfretare; quod dictum naulum de redditibus et juribus suprascriptis per vos exsolvi volumus et jubemus; et hoc nullatenus non mutetis, recuperando a patronis dictorum lemborum apocham vel apochas de predictis. Nos enim mandamus hujus serie magistro rationali curie nostre, uel cuicumque alii a vobis conspotum recepturo quod quidquid vigore hujus nostri mandati exsolveritis, id in nostro compoto recipiat et recipere teneatur, nec super premissis ullam vobis faciat questionem. Data Perpiniā octavo idus septembris anno Domini M.º CCC.º xlo quinto. A. Vic. Rex P.

Arx. del Rl. Patrim. Lib. Litt. Reg.

XXXIV

Orde de pagar a Pere Porquer de Escorca i Guillem Ferrer de Pollensa els 100 florins d'or que havien guanyats entregant a la cort en Francesch i en Pere de Pollensa.

13 octubre 1345

Philippus de Boyl, miles, consiliarius illustrissimi domini regis Aragonum, reformator et regens officium gubernationis civitatis et regni Majoricarum et insularum eidem adjacencium pro eodem domino rege, venerabili et dilecto Bertrando Rubei procuratori regio dicti regni, salutem et dileccionis affectum. Cum nos occasione cujusdam proditionalis tractatus qui fiebat et tractabatur inter aliquos de regno Majoricarum, inter quos erat de principalioribus

Franciscus Aragonensis, filius Ferrarii Aragonensis, de Pollentia, valde indigeremus personis ejusdem Francisci atque Petri Aragonensis fratris sui, qui pro dicto proditionali tractatu se absentaverant et latitaverant in insula Majoricarum, ita quod nos non poteramus ullatenus reperire licet fuissent diligentissime perquisiti; habita super hiis deliberatione et acordio cum venerabilibus Petro de Ciutadilla assessore nostro et consiliariis nostris ac etiam juratis civitatis atque pluribus aliis, ad hoc ut de dicto nephandissimo tractatu possemus scire melius veritatem et dicti Franciscus et Petrus valeret ad justiciam pervenire, fecimus publice precognitari per civitatem et alia universa loca insule memorate quod quicumque mitteret in posse curie regie predictos Franciscum et Petrum Aragonensis haberet et ei dare feceremus pro premio et remuneratione predictorum, de pecunia regia centum florenos auri. Quique Franciscus et Petrus Aragonensis fuerunt capti et in posse nostro missi opere et tractatu ac ingenio subtilissimo Periconi Porquerii de Scorca et Guillermi Ferrarii de Pollentia, prout nobis constat ex certificatione per venerabilem Arnaldum de Lupiano domicellum vicarium forenses et fidelem Johannem Carnicerii nobis facta. Ob quod dicti centum floreni auri eisdem Pericono et Guillermo dicuntur ut precepimus pertinere. Propterea vobis ex parte domini regis et auctoritate officii quo fungimur dicimus et mandamus quatenus de pecunia regia que penes vos est vel erit detis et solvatis predictis Pericono Porquerii et Guillermo Ferrarii ratione premissa dictos centum florenos auri, habendos vos taliter in premissis quod honorem regium attendatis et viam ad similia aperiat et ullatenus non claudatis prout tene mini et estis efectualiter obligatus. Nos enim tenore presentis auctoritate officii quo fungimur injungimus magistro rationali curie regie et cuicumque altero a vobis computum audituro quatenus predictos centum florenos auri in vestro recipiant computo et admittant, vobis exhibente eisdem presentem cum apocha vel apochas de soluto. Data Majoricarum xiiij kalendaris novembris anno Domini Mº CCCº xl quinto. P. Ciu.

† ESTANISLAU DE K. AGUILÓ.

PREGONS DEL SIGLE XVI

XXXII

Per portar vituales abogia.

(1510)

Nouerint uniuersi quod anno anatiuitate domini Millesimo quingentesimo decimo die vero XXVIII mensis januarii intitulata retulit et fidem fecit Michael oliuer curritor et tubicen uniuersitatis.

Ara hoiats que notiffica y mana lo Spectable enoble Senyor Don Jordi Joan aymerich Criat Mestre Sala del Rey nostre Senyor lochtinent del molt spectable enoble Senyor don Joan aymerich Conseller Criat Mestre Sala del Rey nostre Senyor y per sa altesa lochtinent general e Governador en lo present Regne de Mallorques e illes aaquell adjacents atot mercader e altra qualseuol persona de qualseuol ley grau o stament sia qui volra portar vituales en la Ciutat de bogia per subuencio dela armada del Rey nostre Senyor qui es en dita Ciutat que vagen anegociar vinguen aperlar ab los magnifichs jurats dela present ciutat dels qualls hauran tota cortesia de manera que sera util lur e dela uniuersitat del present Regne eseruey de sa Magestat. Dat. en Mallorques a XXVIII de janer any M. D. edeu—Aymerich

Vidit Çafortesa loch. R.

XXXIII

Prohibicio de treurer pells

(1510)

Nouerint uniuersi quod anno anatiuitate domini Millesimo D^o decimo die vero.

Ara hoiats que denuncia enotiffica lo molt spectable enoble Senyor don Johan aymarich Criat Mestre Sala conseller del Rey nostre Senyor e persa gran altesa lochtinent general e Governador en lo regne de Mallorques e illes aaquell jatsia que en los anys pessats mitgensant publica crida asuplicacio dels magnifichs Jurats del present regne feta sia stat prohibit que persona alguna no presumis traure del present regne pells de cabrits, de ginetas de marts de gats ede auortons de anyells parits quis son morts tantost que son nats sots pena de deu liures ede perdra les pells que volien traure segons en huna ordinacio sobre aço per los dits magnifichs Jurats feta eper sa spectable

senyoria decretada les dites coses mes stesament deduhides. Eper quant de algun temps feta informacio que alguns oblidats dela dita prohibicio haurien tretas moltes pells de ginetes e altres coses desudites perço lo dit spectable enoble Senyor volent prouehir al dit abus e pue la dita ordinacio inuiolablement sia seruada ab tenor deles presents mana atot hom generalment dequalseuol grau condicio o stament sia que per via alguna directament o indirecta no gos ni presumesca traure del present regne pells de cabrits de ginetas de marts de gats ede auortons de anyells petits qui son morts tentost que son nats sots pena de perdre les pells quis volien traure ede deu liures aplicadores lo terç al rey nostre Senyor laltre terç al acusedor elaltre terç al mostesaff dela present Ciutat o altre officiall qui fera la dita execucio. Eperque ignorancia per algu no puxa esser allegada mana les presents per lochs acustumats dela present Ciutat esser publicades. Dat. en Mallorques avint y tres de desembre Mill D y deu—aymerich

XXXIV

Per lo offici dels perayres.

(1512)

Nouerint uniuersi quod anno anatiuitate domini Millesimo quingentesimo duodecimo die vero lune XIII mensis decembris intitulata retulit et fidem fecit Michael oliuer curritor curiarum se de mandato prefati spectabilis et nobilis domini locumtenentis generalis et ad instanciam et requisicionem infrascriptorum publicasse per loca solita presentis ciuitatis vocibus tubarum preclangencium preconium tenoris sequentis.

Ara hoiats que denuncia enotiffica lo molt spectable e noble senyor don Miquell de gurrea Criat mestre sala Conseller del rey nostre senyor eper sa gran altesa lochtinent general e governador en lo Regne de Mallorques e illes aaquell adjacents. Com per reformacio augment econseruacio del obratge dela lana dela present ciutat e Regne en lo qual consisteix la maior part dela felicitat de aquell per sa spectable enoble senyoria aconsel del magnifich misser phederich honorat de gualbes Caueller edoctor en cascun dret Regent la cancellaria eordinari assessor de sa spectabilitat asuplicacio dels magnifichs Jurats del dit Regne sobreposats del offici de parayres e texidor de lana

inseguint per la maior part la mente edisposicio dels capitolls antichs e declarant mes complidament aquells, sien stats auctoritzats e decretats los capitolls del tenor seguent.

Primerament abe que en los capitolls antichs sia disposat que los cordellats tant amples com strets no pusquen esser de mes ne de mancho de lonch de XXI cana e mitge e per conseguent no pusquen esser ordits per fer dues pessas sino quatorsa rams los quals fan lo dit nombre de XXI cana emitge empero es sa trobat que molts dels qui fan dits cordellats posen en aquells mes de quatorsa rams posant ni comunament setze rams e aço han fet de un temps en sa publicament lo que es contra la forma dels dits capitolls e dan de molts dels habitants del regne com es dels tintores edel dret de sagel e de tots los altres qui entrauenen en la factura dels dits cordellats per ço volent en aço degudament prouehir com se pertany eleuar los dits abusos prouehim per obseruancia dels dits capitolls antichs esi e quant es mester de nou ordenen que desiauant no sia algu de qualseuol ley o condicio sia qui puixqua o gose fer ofaça ordit dels dits cordellats de mes ne menys nombre de XIII rams per cascuna pesa que fara sots pena de tres liures diuidores aplicadores juxta forma dels capitolls antichs ealtres penas en dits capitolls antichs.

Item abe que sia stat ja ordenat en los capitolls antichs que los draps haien esser nombrats quascun de son nombre eaxi se sia sempre e continuament seruat es ferne en los draps amples eper molt temps per lo semblant se sia seruat en los cordellats que feyen empero de un temps en sa los qui han fets cordellats han cessat nombrar aquells lo que es gran dan dels habitants del regne per que no poden saber de quin nombre son los dits draps cordellats que compten elo pijor es los qui tal abus han fet se son volguts deffensar dient que no era disposat per capitolls que los dits cordellats haien esser nombrats pretenent que puix expresament no parlauen de cordellats noyeren aquells emesos en dits capitolls per ço per lauar aquest tan gran abus eperque les coses mes expressades son mes obseruades prouehiscam que de aqui auant los qui faran dits cordellats o sien cordellats amples o strets haien esian tinguts nombrar aquells del modo seguent, ço es que si lo cordellat quis texira sera dese lo tixador quil taxira apres que haia donat compliment o acabament en la capsonada o fava

del cap primer dega posar sis duuytes dellana eapres sis duhites de fill de stopa eno de altre fill. Esi sera dotze que apres dela dita capsonade haia depositar duytes de lana. Eapres sis duytes de fill de coto eapres altres sis duytes de lana ealtres sis duytes de fil de coto de modo que tinga dos listons de coto Esi sera treze eque haia auer tres listons de coto del modo desus dit de forma que lo dese tingua hun listo destopa elo dotze dos listons de coto elo tretze tres listons de coto. E los qui trindran dits cordellats no puisquen tallar lo cap ha hon seran nombrats efets dits listons mentre ni haia a vendre del dit drap perço ques pusca conixer de quin nombre sera. E qui sera trobat de aqui auant contra fer o hauer contralet al dit present capitol pach de ban tres liures aplicadores e diuididores juxta los capitolls antichs esia tingut acotes les altres penas contingudes en los capitolls antichs.

Item ates que los qui fahien cordellats acostumauen fer ason plaher aquells del pel que volien no fahentlos del pel que deuien fer juxta lo nombre esegons era ordenat per los capitolls lo que era gran dan dels habitants del regne e contra forma dels dits capitolls dels dits officis per conseguent ja los dits capitolls antichs exprimim omes specialment prouehixem que los dits cordellats haien esser detal pel qual requer lo nombre dels cordellats que seran fets. E segons que es ordenat per los antichs capitolls fets sobre los draps amples sots les penes en dit capitol contingudes.

Item prouehixen que los dits cordellats vaien atirador edeguen esser tirats axi com se pertany juxta les ordinacions fetes del tirar dels draps eaximateix apres que sien aparelats de blanch vaien ala bolla en la case dels perayres a hon acostumen de tenir la bolla perque sia examinat si dits cordellats tindran tot lo que deuen tenir juxta les ordinacions enombre de aquells eaçò sots les penes en dits capitolls antichs contingudes.

Item prouehixen eordenen que en les stamenyes ques faran se haia de seruar tot lo que de sus es ordenat en los cordellats tant del lonch quant del nombre edel pel edel bollar eque lo que es disposat en los capitolls dels dits cordellats se serua en les dites stamenyes. E aço sots les dites penes.

Item inseguint la mente dels capitolls antichs prouehixen e ordenen que los dits cordellats e stamenyes se haien afer de un mateix

fil eno de diuersos, es empero permes que si algu volia dits draps decordellats o stamenyes eque no tinguessen tant fil que abastas ason compliment que cascun mudament de fil haien fer un listo de sis duytes destopa per que se puix conixer lo mudament prouehint empero que lo fil que mudara apres del cap primer no puixqua per res esser menor nedemenys valor efinor que lo cap primer eaço sots pena de tres liures ultra les altres penes diuididores e aplicadores juxta los capitols antichs.

Item prouehixen e ordenen que per los presents capitolls no sia en res derogat en lo que per los capitolls entichs es disposat com no entenguen en derogar en res los capitolls antichs.

Per tant lo dit spectable enoble senyor proueix emana los dits capitols etotes esengles coses en aquells contingudes y expressades sien per los habitadors del dit regne inuiolablement obseruats etenguts sots les penes en aquells contingudes eals capitolls antichs als qualls son referits expressats manant aximateix los dits capitolls per los lochs acostumats axi dela present ciutat com deles villes eparroquias foranes esser publicats perque ignorancia de aquells en sdeuenidor per algu no pusque esser pretesa ni allegada Dat. en Mallorques a XI deembre any dil d. xii. — De gualbis, Regens.

XXXV

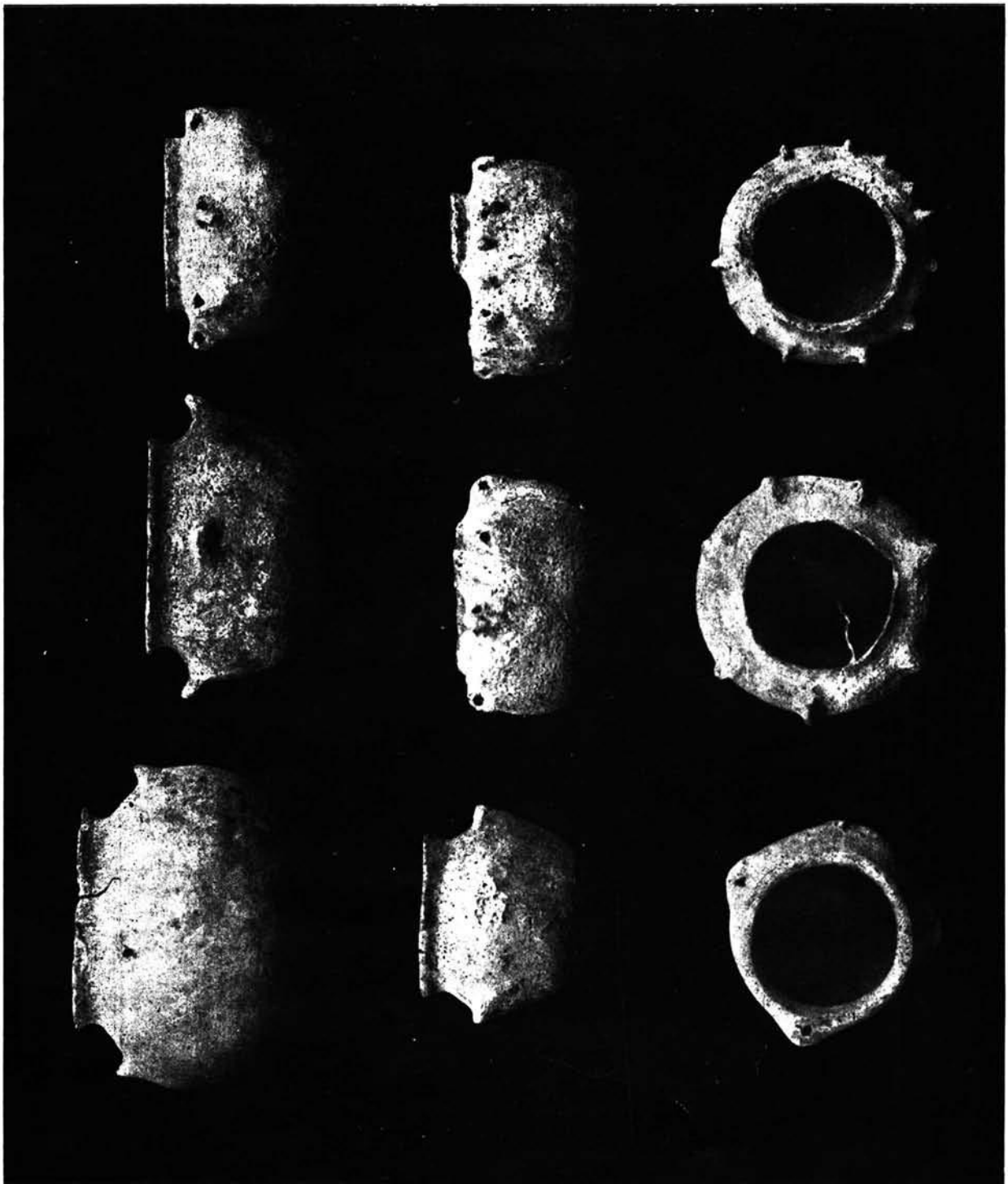
Que aduocat procurador ne altra persona no impugna les libertats e franqueses del regne,

(1513)

Nouerint uniuersi quod anno anatiuitate domini Millesimo quingentesimo terciodecimo die vero XXIII mensis decembris intitulata retulit et fidem fecit Michael oliuer tubicen et curritor uniuersitatis se de mandato spectabilis et nobilis domini locumtenentis generalis et ad instanciam honorabilis et discreti sindici uniuersitatis publicasse per loca solita presentis ciuitatis vocibus tubarum preclangencium preconium tenoris sequentis.

Are hoiats que denuncia e notiffica lo molt Spectable enoble Senyor don Miquel de gurra Criat mestre Sala Conseller del Rey nostre Senyor eper sa gran altesa lochtinent general e Governador en lo Regne de Mallorques e ylles aaquell adiacents. Com per lo noble mossen

olfo de proxida ladonchs Governador del dit Regne asuplicacio dels lauors Jurats precehnt determinacio del gran egeneral consell eper conseruacio augment eper lo tranquil epacific stat deaquell per cessar molts abusos evolutaries impugnacions que per moltes males e ambiciosos persones eren fetes contrales franqueses priuilegis libertats capitols decorts ordinacions ebons usos del regna per la qual cessacio la cosa publica cascun die ere molt periudicada elos singulars della vexats elos dits priuilegis franqueses capitols decorts e altres ordinacions ab gran treball edespeses obtinudes eper los Reys passats atorgades econfirmades derogades e violades acausa del preiudici e violacio deles quals innumerables dans se seguien en la cosa publica e pacifich stament econseruacio dels singulars de aquella fonch prouahit e ordenat que si algun aduocat procurador o altre qualseuol persona stranya o priuada del present Regne patrocinará o deffendra per si o per altre questio alguna contra la dita uniuersitat que sia en impugnacio o contra les dites franqueses priuilegis capitols de corts e ordinacions del dit Regne aquell tal com a impugrador eperseguidor delbe publich ipso facto sia fet inabil de possehir officí ebenefici algun dela dita uniuersitat ni puxa en aquell esser elegit ni aprouat ne mancho en algun temps se puxa alegrar de alguna deles franqueses priuilegis capitols de corts ordinacions stils e bons usos dela dita uniuersitat com sia cosa rahonable, e humana cosa aquell tal impugrador eperseguidor de priuilegis franqueses capitols de corts ealtres ordinacions dedita uniuersitat nos dega alegrar en alguna manera de aquelles esials jurats de dita uniuersitat apparra aquells tals puxen per la dita uniuersitat esser perseguits segons perdret trobaran esser fehedor com a ingrats erebelles adita uniuersitat de benefici dela qual nos puxen nes deguen deciauant en alguna manera com dit es alegrar la qual ordinacio abe sia stada de manament del dit noble lauors Governador publicada a VI del mes de abril del mil cccclxxviii demanament del magnifich mossen blanes deberenguer lauors Governador del dit Regne asuplicacio dels lauors jurats de aquell. Empero per obliuio edistancia de tant de temps la dita ordinacio quasi de memoria seria vinguda en dissuetud eaquella no seria tant complidament com cumple albe publich obseruada perço lodit Spectable e noble Senyor asuplicacio e gran instancia dels

Vasce funerarie con anelli. 1. 2. 3.

magnífichs mossen berenguer de galiana cauller mossen Joanot falco e mossen miquel de veri ciutadans mossen Anthoni bollaix emossen Joan axertell mercaders e mossen Miquell baulo apotechari Jurats lany present dela present ciutat eregne de Mallorca inseguint la dita ordinació com aconuenient albe publich e al pacífich etranquilla estat de aquell mana atot hom generalment de qualseuol grau condicio o stament sia que la dita ordinació etotes e sengles coses en aquella contengudes tenguen eobseruen sots les penes en aquella contengudes e expressades denunciand que de totes les persones ques trobaran contrafer ala dita ordi-

nacio sera fet libre de notaments en la casa dela dita uniuersitat eserán posats en una taula publica qui stara en la sala de dita uniuersita-perço que manifestament sia publicada e nota la preuaricació dels qui seran perseguidors delbe publich edel pacífich e tranquilla stat de aquell. E perque ignorancia per algu no puixa esser allegada mana les presents per los lochs acustumats dela present ciutat esser publicades. Dat en Mallorca a XXIII de decembre M.DXIII. — Don miquel de gurra—Vidit de gualbis Regens.

ANTONI PONS.

(Continuará)

CONTRIBUCIÓ AL CONEIXEMENT DE L'EDAT DEL BRONZE A MALLORCA

I

LA COVA DE SON MULET

PER

LLUIS FERBAL I ANDREU CRESPI

Fiñs l'any 1915 en que l'Institut d'Estudis Catalans procedí a l'estudi de la prehistòria balear, els coneixements que es tenien sobre l'edat del bronze a Mallorca eren escassos i confusos.

En les col·leccions particulars i en els Museus es trobaven barrejats objectes pertanyents als diferents períodes en que s'ha de dividir forçosament la cultura del bronze a Mallorca.

Per altre part el objectes, moltes vegades de procedència dubtosa, feien difícil l'estudi metòdic.

Cartailac, havia descrit en una obra admirable els monuments megalítics més importants de les Balears, però faltava fer excavacions metòdiques que permetessin establir la seva significació i fixar-la degudament dins la cultura del bronze.

L'Institut d'Estudis Catalans, emprengué excavacions en diversos indrets de la nostra

illa i els resultats foren publicats en 1920 per J. Colominas i Roca. (1)

La sort no correspongué del tot—en lo que fa referència a la primera edat del bronze— a l'esforç de l'Institut que, tret de la Cova Vernissa de Sta. Margarida, on apareixen un punyal triangular típic, alguns cranis no estudiats encara i terrissa (en total 32 vasos reconstruïts) a la cova de ca s'Hereu de Lluchmajor, les altres no ofereixen un interès en relació als treballs realitzats. Per altre part aquestes coves son naturals.

Quant a les coves artificials, mes aviat és un estudi dels objectes trobats que de les coves.

El Senyor Furió estudià les de Santa Eugènia i els resultats publicats en un treball que aparegué en l'Anuari del I. I. d'E. C. (2)

(1) El treball definitiu no ha aparegut encara.

(2) Posteriorment aquestes coves han estat estudiades per Mr. Hemp, completant els dibuix d'una d'elles.

Des de l'any 1923, els autors, juntament amb En F. de S. Aguiló, preocupats per l'estudi i sistematització de la cultura del bronze a Mallorca, hem anat recollint totes les dades referents a coves d'enterrament i d'habitació; replegant ossos, restes de terrissa i objectes de tota mena amb l'esperança de poder arribar, un dia, a situar en son degut lloc, la nostra cultura del bronze i d'esbrinar, fins on sigui possible, l'origen tan oscur, de les primitives poblacions balears.

El present treball, es el primer de la serie que tenim en preparació; compren l'estudi de la cova d'enterrament de Son Mulet ⁽¹⁾ que ofereix una excepcional importància pel fet d'ésser la primera absolutament intacta que s'ha pogut estudiar. ⁽²⁾

La cova. — La cova de Son Mulet, situada a l'establir del seu nom en el kilometre 4 de la carretera de Lluchmajor a Campos, forma part d'un conjunt de coves d'enterrament que devia ésser molt nombros, Actualment s'en poden observar quatre més a no gaire distància de la que ens ocupa.

(1) En el «Bolletí de l'Arqueològica» aparegué una nota donant compte del seu descobriment.

En el treball de Mr. Wilfried J. Hemp figura també una breu descripció de la mateixa.

(2) Posteriorment va ésser descoberta un'altra cova intacta a Son Jaumell (Capdepera).

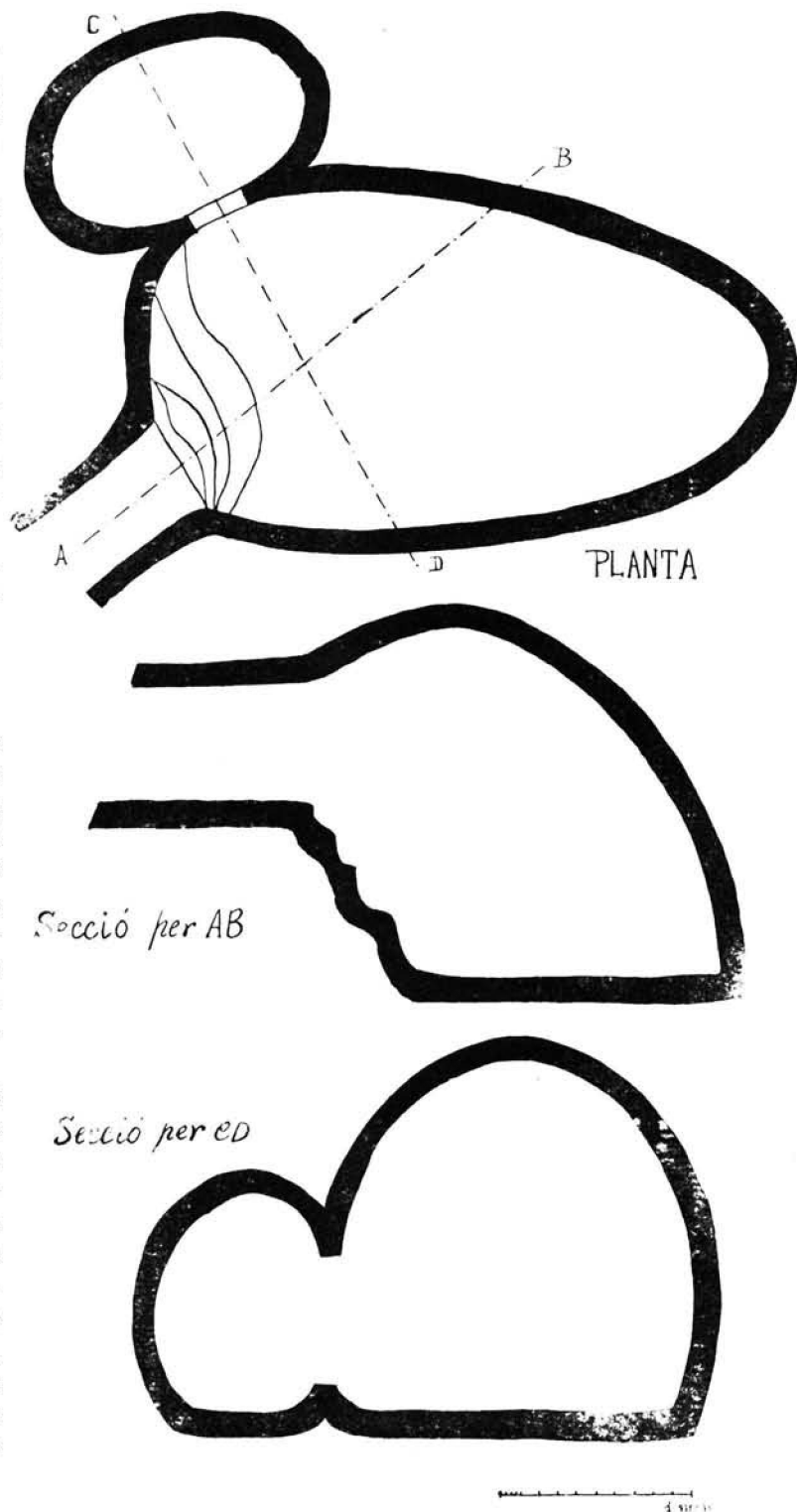

Figura 1.—Planta i seccions de la cova de Son Mulet.

Estan excavades en el marés i en terra, disseminades dins les canteres, l'explotació de les quals ha contribuït a la seva destrucció.

S'entrava a la cova per una galeria rectan-

gular de 0'40 x 0'60 m. oberta lateralment (Figura 1.ª A).

Aquesta galeria, visiblement incompleta, degué ésser destruïda a l'extreure mitjans d'una cantera adjunta, lo que ens impossibilita de descriure la forma de tancament de la cova.

Es baixa a la mateixa per quatre graons

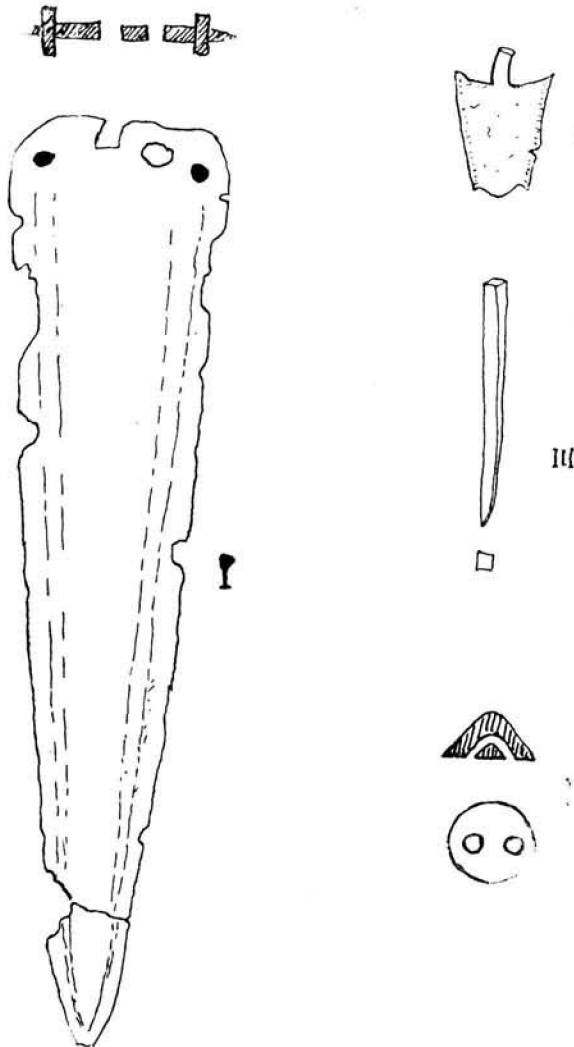

Figura 2.

I. Punyal triangular de bronze. II. Punta de fleixa.—III. Clau de bronze. IV Botó cònic amb perforació en V 23 del tamany natural.

escavats en la roca i molt irregulars com pot observar-se en la planta.

La cova es de molt reduïdes dimensions. La seva llargària aproximadament de 3'20 m. per uns 2 m. escasos en la part més ample. A l'esquerra presenta un ninxol elíptic les dimensions del qual poden deduir-se de la planta i secció per C D.

En les parets no s'observa cap incisió ni dibuix.

També falten els pedrisos tan freqüents en altres coves de Mallorca.

Avui, la cova està completament destruïda degut a l'extracció dels mitjans en aquell lloc.

La cova va ésser buidada pel seu propietari, del qual aconseguírem que ho fes en condicions que ens permetessin l'estudi minuciós de les troballes.

En la part superior hi havia una capa de cendres, posterior segurament al contingut propi de la cova i un botó de plom (segurament romà), en la part superior d'aquesta capa, que segurament havia caigut posteriorment per una enclotxa del sostre; gran quantitat d'ossets de rata i d'aucell cobrien aquesta capa.

En la part inferior de la capa de cendres hi havia moltes restes de terrissa semblant a la que es troba en els *talaiots*.

La capa inferior, estava constituïda per tres sostres d'esquelets col·locats per llarg un sobre l'altre, de tal manera que el cap d'un venia a reposar sobre les cames del de la capa inferior. Entre sostre i sostre no hi havia més que terra. Faltant per aconseguir les lloses de separació que s'han trobat en altres coves de Mallorca.

Entre els esquelets hi havia arreglats dos vasos funeraris o més a vegades un, sense que haguem pogut comprovar si les formes tenien cap relació amb el sexe —com creuen haver observat els Senyors Siret en els enterraments de El Algar—, ja que entre tres sostres d'esquelets, solament set cranis sencers pogueren ésser recollits i per altre part faltan en absolut joies i útils que permetim una indubtable diferenciació.

En el ninxol, la disposició dels esquelets era diferent, presentant una disposició replegada sobre si mateixos, amb el cap en el centre com si tendissin a una disposició radiada.

Objectes trobats en la cova

I.—*Objectes d'os*.—Porgant les terres aparegueren, com a únics objectes d'os, un botó cònic amb perforació en V (Figura 2, IV) i dues defenses de senglar i de verro.

II.— *Objectes de bronze.*— En el ninjol, el primer dia de l'excavació, aparagué un punyal triangular de bronze (Figura 2. I) que conserva encara les estries longitudinals i els claus que l'unien al mànec, probablement de fusta.

Una punta de fletxa semblant a les de pedra neolítiques i una infinitat de claus de secció quadrangular i punxons de bronze (Figura 2, II i III).

Alguns estaven clavats en la paret deixant hi la taca verda característica, tal com si haguessin servit per a penjar els vasos amb anses de suspensió, tant freqüents en aquesta cova.

III.— *Altres objectes.*— Apareixen després una serie de caragols fòssils en molt mal estat, que presenten una perforació central com si haguessin format part d'un collar; tal volta foren trèts del marés a l'excavar la cova.

IV.— *La ceràmica.*— No podem adoptar a l'estudiar la terrissa, el tipus que estableixen els germans Siret ja que falten en absolut, les copes, les formes lenticulars i en general els més típics de El Algar.

Nossaltres considerarem quatre tipus en lo que fa referencia a la cova de Son Mulet, però entre les formes aparegudes en altres indrets de Mallorca podrien formarse vuit tipus característics de la ceràmica mallorquina d'aquest període.

Tipo I.— *Semi esfèrics.*— Es la forma menys abundant, la figura 3 dona la taula de formes i el quadro adjunt la relació i mides de totes les formes trobades.

Semiesfèrics.	sensa rudiment d'ansa	}	sens impressió digital al fons	
			fons pla	1
	amb un abultament cònic	}	amb impressió digital al fons	2
			sens impressió digital	3, 7 i 9
			amb. imp. dig. al fons	4
amb tres rudiments d'ansa	}	sens impressió digital	6 i 10	
		amb impressió digital al fons	5	
	un abultament entre dos depresions		8	

Números	Diàmetre major	Diàmetre menor	Altària
1	7'5		4
2	10		6
3	8		5
4	10		5'5
5	10		5'5
6	9'5		4
7	10		5'3
8	9		5'2
9	9		5'5
10	13	10'8	8

(Continuarà.)

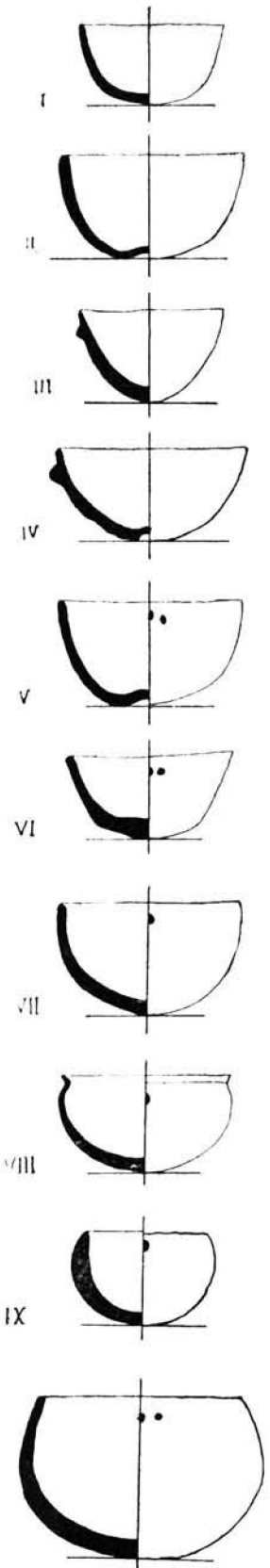

Figura 3.— Taula de formes de la ceràmica.

La Nobleza Mallorquina en la Orden de Malta

(CONTINUACIÓN)

Cuando falleció el Obispo Fray Tomás de Rocamora en 1653 fué nombrado Vicario General Sede vacante para el Gobierno eclesiástico de la Diócesis de Mallorca y, según refiere Quadrado (1) tratando de defender la inmunidad del clero en el pago de una talla que se le había impuesto, se agrió de tal modo la competencia de jurisdicción que mientras Cotoner lanzaba el anatema contra el Virrey, Oidores y Jurados, se daba contra él la orden de destierro, siendo preso en la Catedral y deportado a Valencia, de donde no volvió hasta que, transcurrido un año, tomó posesión de la mitra el nuevo Obispo. Más tarde fué nombrado Arzobispo de Oristany en la isla de Cerdeña y hallándose con licencia en Mallorca, a donde llegó el 24 de Septiembre de 1670 para reponer su salud, falleció el Obispo D. Pedro Fernández Manjarez Heredia y entonces sus paisanos pidieron al Rey que interpusiese su valimiento con la Santa Sede a favor de D. Bernardo. Escribió el Rey la propuesta para la mitra de Mallorca el 26 de Septiembre de 1671 y el Pontífice Clemente X, accediendo a los deseos del monarca español, trasladó desde Oristany a Mallorca a D. Bernardo en Bula despachada en Roma día 26 de Diciembre del mismo año, tomando posesión del obispado el 3 de Enero siguiente.

Durante su gobierno tuvo serios conflictos con la Inquisición por haber instruído sumario a causa de unas heridas que se infirieron a don José Villalonga dentro de la Iglesia de San Francisco y tan graves consecuencias tuvo este ruidoso asunto que el Obispo Cotoner, asesorado por sabios teólogos, llegó a publicar un entredicho general el 2 de Julio de 1677, que el Rey desaprobó, ocupándole las temporalidades. Otros disgustos que le ocasionaron las demás autoridades, le obligaron a abandonar la isla el 14 de Octubre del mismo 1677, presentándose en Madrid para alegar la justicia de su causa por medio de un memorial que dirigió al Rey en defensa de la libertad de la Iglesia y los fueros de los sacerdotes. El 11 de Enero de 1684 le sorprendió una grave enfer-

medad, el 17 se celebraron solemnes rogativas por disposición del Cabildo y el 18 a las cuatro y media de la tarde falleció después de haberle llevado el Viático en otra procesión de rogativas.

Fué enterrado en la capilla de San Pedro de la Catedral, al lado de la Epístola, en rico y elegante mausoleo de mármoles, entonces adornado con pinturas que fueron destruidas por un incendio ocurrido el 15 de Septiembre de 1819 a las dos de la madrugada, noticia que nos legó el presbítero D. José Barberí en su noticiario (2). En sus exequias celebró pontifical el Obispo de Oropi D. Ramón Sureda y predicó sus honras el P. Francisco Doms de la Compañía de Jesús.

Al final de su biografía inserta Bover el epitafio de su sepulcro y su retrato figura en la galería de hijos ilustres de Mallorca, pudiendo verse su mitra en el museo arqueológico diocesano.

En el acta de desapropiamiento de su hermano *Rafael* extendida en Malta pero antes de su muerte, que ocurrió día 21 de Octubre de 1663, de cuyo documento poseemos copia certificada por el actual archivero inglés de Malta, se hace constar que una cama guarnecida de plata y una colcha de la China las tenía por muerte de su hermano el Arzobispo de Oristany. La cama existe todavía y la tiene en su casa de Madrid el Marqués de la Cenia.

De una *Isabel Juana* [8] hermana de los anteriores tenemos noticia porque fué bautizada en San Jaime el 29 de Noviembre de 1599. (3)

Al llegar a los hijos de D. Francisco Cotoner y D.ª Magdalena Sureda se divide la familia Cotoner en dos ramas; la primogénita de la que es autor D. Marcos Antonio Cotoner y Sureda, primer Marqués de Ariany y la segunda fundada por D. Miguel Cotoner y su esposa D.ª Leonor de Salas, que es la que actualmente subsiste y continua el glorioso nombre de esta familia.

Siguiendo nuestro método continuaremos la segunda rama hasta sus actuales representantes, reseñando después en el —Anexo C— la

(1) Bolleti de la Societat Arqueològica Luliana—Tomo XI—pág. 112.

(2) Archivo del Palacio Episcopal—Libro de bautismos de San Jaime desde 1599 a 1607.

(1) *Islas Baleares*—pág. 523.

genealogía de la rama que obtuvo el Marquesado de Ariany y después se extinguió por falta de sucesión masculina y en cierto modo se refundió con la actual por el matrimonio de Don José Cotoner y Despuig, de quien nos ocuparemos oportunamente, con la hija de D. Fernando Chacón y Cotoner, hija de D.ª Magdalena Cotoner y Nuñiz de Sant Joan, hija a su vez de D. Marcos Antonio Cotoner y Sureda, Marqués de Ariany.

Miguel Cotoner y Sureda [VI-2 2.ª] ingresó en la Orden de Malta desde muy niño, pues Alós pone el año 1669 (1). En 1706 era Capitán de Caballeros del Regimiento de Pignatelli y hallándose en Mallorca de regreso de Malta, el Virrey Conde de la Alcudia le dió el mando de un bajel mallorquín que se armó en Palma para escolta y seguridad de las embarcaciones que conducían provisiones al ejército de Cataluña, que en nombre de Felipe V tenía sitiada a Barcelona, empleo que cumplió como experto marino y con gran celo y actividad, según dice él mismo en una instancia que se encuentra en el Archivo Histórico Nacional. (2) Al presentarse en el puerto de Mallorca una escuadra Anglo-Holandesa conduciendo el Conde de Zavellá, quien intimó la rendición de la isla en nombre del Archiduque Carlos de Austria, *Miguel Cotoner* fué comisionado en unión de Pablo Puigdorfilá para conferenciar con el enemigo. Esto ocurrió el 26 de Septiembre de 1706 y en la junta de defensa celebrada el día anterior se habían manifestado diversos pareceres, acordándose la defensa bajo la presión del Virrey que amenazó con dar garrote a quien se opusiera a su dictamen (3) *Miguel Cotoner* era partidario de Felipe V, lo mismo que su hermano *Marcos Antonio* que entonces era Jurado en Cap, como veremos al tratar de este último (4) y después de la rendición de la plaza embarcó en unión de otros nobles que hicieron uso del derecho de expatriarse en el plazo de un mes que les concedía la capitulación, desembarcando en Almería (5). Unido a las tro-

pas de Felipe V, permaneció en campaña más de ocho años, sirviendo de Capitán de Caballos y asistiendo a las acciones y batallas de la Guardia y de Villaviciosa en la cual se distinguió como buen capitán y, como dice su hoja de servicios, no fué de los que aceptaban el donativo de pan y cebada, sinó que se mantenía de su propio pecuio, a pesar de haber sufrido grandes pérdidas en su casa durante el tiempo que Mallorca permaneció en poder del Archiduque. (1)

Después debió alcanzar dispensa de votos en la Orden de San Juan porque casó con D.ª Leonor de Salas, Berga, de Togores y Santa Cilia, hija de D. Antonio y D.ª Beatriz, la cual testó el 14 de Octubre de 1752 ante el notario Juan Mir. D. *Miguel* cobró su legitima de su hermano el Marqués de Ariany mediante documento otorgado ante el notario Miguel Llabrés en 26 de Junio de 1718 y testó ante Juan Mir el 8 de Febrero de 1732, nombrando albaceas a su esposa, a sus suegros y a sus hermanos Marcos Antonio y Juana. Fué enterrado en Santo Domingo el 1.º de Mayo de 1737.

Marcos Antonio [I 2.ª] como hemos dicho, fué el hermano mayor y autor de la rama primogénita. Nos ocuparemos de él en el Anexo C.

Nicolás [3-2.ª] murió niño y nos entera de ello el Hermano Calafat (1) expresando con ingenuo laconismo la curiosa noticia que copiamos con sus propias palabras: «Al 5 Juliol »enterraren un fill del señor D. Francesch »Cotoner, germá dels Grands Mestres, havia »nom Nicolau y no tenia un any y sis mesos y »yá era Gran Creu.» Esta gran cruz sería la de Malta concedida por su tío con dispensa especial.

Nicolás [4-2.ª] a quien se impuso este nombre por haber fallecido el anterior, debió nacer después de Julio de 1670 y Alós (2) dá como fecha de su admisión o solicitud de ingreso en la orden de San Juan el año 1674, lo cual se explica por la influencia de su tío del mismo nombre, entonces Gran Maestre, que le facilitaría las dispensas necesarias en un Breve de S. S. fechado el 29 de Mayo del mismo año 1674.

(1) Índice—pág. 61.

(2) Tomo titulado «Consultas de la Cámara de Castilla», de Mallorca—legajo 18753.

(3) Campaner—Cronicón Mayoricense—pág. 483.

(4) Dr. D. Fernando Porcel Zanoguera—Mallorca durante el primer periodo de la guerra de Sucesión a la Corona de España—Palma—Imprenta de A. Rotger—1921—pág. 19.

(5) Porcel—obra citada—pág. 41.

(1) Archivo Histórico Nacional—legajo citado.

(2) Oleza—Enterraments—pág. 56.

(3) Índice—pág. 62.

Según escritura de fundación extendida por el Gran Maestre en 24 de Agosto de 1677 (1) en la cual se revoca la donación hecha a su nombre de una casa llamada del Polvorista, la cual se destina al sostenimiento de la guarnición del fuerte Ricasoli y en su lugar se concede al citado sobrino *Nicolás Cotoner*, hijo de su hermano Francisco, otra casa situada en la ciudad de La Valette bajo el barrio de las fortificaciones, cuya casa ha de usufructuar en vida el expresado sobrino, pasando después sucesivamente y a perpetuidad al caballero del Hábito de San Juan que descienda del señor D. Francisco Cotoner, hermano del otorgante, siempre que uno de los cuatro cuarteles sea el de Cotoner y en defecto de ellos la casa será administrada por el tesorero de la orden para sostenimiento del fuerte Ricasoli, siendo preferidos entre los descendientes de su hermano, los que procedan de línea masculina. Con los réditos de la casa mientras esté administrada por la Religión se sufragarán los derechos de pasaje y dispensa de menor edad al caballero que vaya a entrar en posesión de ella si procede de su hermano por línea masculina, quedando a beneficio de la Orden en caso de que el que resultase con derecho a ella procediese de línea femenina. Esta casa continuó en poder de la familia Cotoner hasta fines del siglo pasado en que se incautó de ella el gobierno Inglés, ocupándola actualmente el Bibliotecario de Malta y en ella puede verse un hermoso busto en bronce del Gran Maestre autor de la fundación. Se halla situada en la calle llamada Strada Mercanti, que es una de las principales yendo desde la Plaza Regina al fuerte de Sant Elmo. El fuerte Ricaroli se halla enfrente del de San Elmo, cerrando entre ambos la entrada del Gran puerto.

Entre los preparativos de defensa que se hicieron en Mallorca durante el mes de Septiembre de 1706 por haberse recibido avisos de que llegaba la escuadra Anglo Holandesa mencionada por nosotros al tratar de su hermano Miguel, leemos que *Nicolás* fué comisionado por los Jurados para ir a la Puerta de Santa Catalina, donde han existido hasta hace pocos años unos locales abovedados y una torre que servían entonces de polvorín y almacén de efectos de guerra y sacar de allí la mecha que

hacía falta para disparar los cañones de la plaza, cargando con ella cuatro caballerías (2) Rendida la ciudad y nombrado Virrey el Conde de Zavellá, *Nicolás* no debió seguir a sus hermanos en la emigración porque al cumplirse el trienio de mando del Conde de Zavellá y ser relevado por el Marqués del Rafal, vemos a *Nicolás* acompañando al Virrey saliente cuando fué a despedirse del Cabildo (3) y por aquel entonces, según Alós, era Comendador de Bajoles, Vallmoll, Masdeu, y Celma (4). Encomiendas de la Orden de San Juan situadas todas ellas en el Gran Priorato de Cataluña.

Cuando el Archiduque, ya Emperador de Alemania, se vió privado de todos sus aliados, los cuales habían firmado paces con Felipe V aceptando la obligación de evacuar a Cataluña, Ibiza y Mallorca, únicos territorios que el Archiduque conservaba en España y atacado por los franceses en el Rhin, decidió efectuar este abandono, conviniéndose en Hospitalet el 22 de Junio de 1713, la forma en que las tropas alemanas debían evacuar a Barcelona y después las islas de Ibiza y Mallorca (5). Entonces los mallorquines, que habían visto como Felipe V suprimía los fueros y privilegios de Aragón y Valencia, temieron fundadamente por los suyos. El Virrey Marqués de Rubí acababa de tomar posesión de su cargo con instrucciones firmadas por la Emperatriz en las que recomendaba atendiese las peticiones de socorro que hiciese Barcelona (6) y en carta del 5 de Julio el Virrey comunica al Grande y General Consejo de Mallorca la orden recibida para publicar la suspensión de armas. Sabiendo que en Cataluña se encontraban personas de uno y otro bando dispuestas a tratar de los intereses catalanes, inseparables de los mallorquines, pedía se nombraran representantes de Mallorca. El Consejo el día 8 del mismo mes designó para pasar a Barcelona a Frey *Nicolás Cotoner*, del hábito de San Juan (7) para que en unión de D. Juan Sureda, del Hábito de Alcántara

(1) Porcel—Guerra de Sucesión—pág. 19.

(2) *id.* *id.* *id.* —pág. 75

(3) Índice—pág. 63.

(4) Archivo General de Simanas—Estado—Legajo 8125.

(5) Castellvi—Narraciones históricas—Manuscrito en el Staats Archiv de Viena—citado por S. Saupere y Miguel en su obra—Fin de la Nación Catalana—Barcelona—1905.

(6) Libro de Consells Generals de 1705 a 1717—Archivo Histórico de Mallorca.

(7) En el archivo de Cotoner existe copia legalizada por el archivero de Malta en 16 de Julio de 1858.

que ya se encontraba allí, tuviesen el encargo de comparecer ante el Mariscal Conde Guido de Staremborg y procurar la conservación de los privilegios, usos, costumbres, libertades, franquicias y exenciones otorgadas al Reino de Mallorca y a sus particulares por el Rey D. Jaime I el Conquistador ⁽¹⁾ cuyos privilegios y las demás franquicias y libertades que se habían ido concediendo después a los mallorquines eran juradas detalladamente por los Virreyes de Mallorca al posesionarse de su cargo. ⁽²⁾

Embarca *Nicòlts Cotoner* el día 10 de Julio, siendo acompañado al muelle por dos Jurados y numeroso concurso de patriotas ⁽³⁾ y desde Barcelona escribe que no ha encontrado a Sureda porque se había refugiado en Mahón, ni tampoco a Staremborg, el cual abandonó su cargo de Gobernador de Barcelona cuando los catalanes, en vez de aceptar el cambio de soberano, resolvieron defenderse por sí solos. Cotoner, falto de los pasaportes necesarios para entrar en negociaciones con los enemigos, solicita se le envíe una embarcación para regresar, ofreciéndose no obstante a permanecer en Barcelona hasta que se le diese nuevas instrucciones. El Grande y General Consejo aprueba lo que tan prudentemente había realizado, le envía el jabeque del patrón Onofre Barceló y le dice que permanezca en Barcelona todo el tiempo que considere útil para ejecutar las diligencias adecuadas al logro del objeto que se le había encomendado. Así lo hace *D. Nicòlts* y en una de sus cartas ⁽⁴⁾ da cuenta a los Jurados del artículo 13 perteneciente al tratado convenido en Utrech el 13 de Julio anterior en el cual Felipe V concedía a los habitantes de Cataluña todos aquellos privilegios que poseían y gozaban los habitantes de les dos Castillas ⁽⁵⁾ o sea que se les concedía como un favor la unión con Castilla, cuando ellos se habían levantado en armas precisamente para evitarla y con ello quedaba cerrada toda posible negociación, a pesar de lo cual

(1) Extraordinarios de 1712 a 1718 - Archivo Histórico de Mallorca - Fol. 72.

(2) Porcel - Guerra de Sucesión - pág. 144.

(3) Extraordinarios de 1712 a 1718 - Archivo citado - Fol. 73.

(4) Libro de Concils Generals de 1705 a 1716 y 1728 - Archivo Histórico de Mallorca.

(5) Castillo - Tratados, Convenios y declaraciones de paz y de comercio desde 1700 - Madrid - 1843.

Cotoner permaneció en Barcelona esperando que se decidiera la suerte de las armas para aprovechar entonces cualquier coyuntura favorable.

En el mes de Noviembre tuvo la desgracia de fallecer de accidente en la misma ciudad por haberse desprendido la barandilla del balcón en que se apoyaba y el 22 de dicho mes de Noviembre de 1713 el Grande y General Consejo de Mallorca acordó poner luto en la casa de la Ciudad y celebrar un oficio conventual con asistencia del Magistrado, visitando a la nobleza y demás personas que los Jurados estimasen necesario ⁽¹⁾ viniendo a reconocer con esto su mérito y valía.

M. RIBAS DE PINA.

(Continuará)

(1) Extraordinarios de 1712 a 1718 - Archivo Histórico de Mallorca - Fol. 89.

SUMARI

I. Don Jaime de Oleza y Calvó, pintor mallorquín del siglo XVI, por *D. Jaime de Oleza y de España*.

II. Sobre drets parroquials de la Rectoria d'Inca (1337 N. 1338), per *D. P. A. Sanxo*.

III. Datos para la historia de Artá. - LII Detenció d'un leny d'en Forteça, 1346. - LIII Galeres inimigues de Pere IV, 1346. - LIV Dopes sirventes, 1349. - LV. Prestació de cens pels prohoms de Capdepera, 1353. - LVI. Mariners o nevagants, 1353. - LVII. Dret de sisa, 1353, per *D. José Ramis de Ayreñor y Sureda*.

IV. Lletres Reysals. (continuación), per † *Don Estanislau de K. Aguiló*.

V. Pregons del siglo XVI. - XXXII. Per portar vituales abogía, (1510). - XXXIII. Prohibició de treurer pells, (1510). - XXXIV. Per lo ofici de peraytes, (1512). - XXXV. Que aduocat procurador ne altra persona no impugna les libtatats e franqueses del regne, (1513), per *D. Antoni Pons*.

VI. Contribució al coneixement de l'edat del bronze a Mallorca - I - La Cova de Son Mulet, per *D. Luis Ferbal i Andreu Crespi*.

VII. La Nobleza Mallorquina en la orden de Malta (continuación) per *D. M. Ribas de Pina*.

VIII. Plech 64 de les Informacions judiciales sobre'ls adictes a la Germania, per *D. Josep M. Quadrado*.

IX. Lámina CLXV.